

Revitalizácia Námestia SNP - veľkolepý zámer bez „happyendu“

Author: SF / Juraj Pokorný | Published: 07.12.2009

Na prelome tisícročí nechýbal optimizmus

Završením rekonštrukcie bratislavského korza a viacerých objektov v historickom jadre vznikol dôvod na zásadnejšiu metamorfózu Námestia SNP ako centrálného verejného priestranstva Bratislavy i celého Slovenska. Úmysel Starého Mesta riešiť ju komplexne nemohol obísť dopravu, ktorú hodlalo z tejto zóny takmer úplne vylúčiť.

„Nechceme byť už provinčným mestom, ale skutočným hlavným mestom krajiny,“ zdôraznil v roku 1998 vtedajší starosta a dnešný primátor Andrej Ďurkovský. Do nového tisícročia, v znamení ktorého sa celý zámer niesol, by Bratislava podľa neho mala vstúpiť ako moderné európske veľkomesto. Iniciátorom veľkolepého plánu nechýbala odvaha ani optimizmus: prvé etapy projektu chceli zrealizovať už na prelome tisícročí!

Kľúčová zmena sa mala odohrať v podzemí

V apríli 2000 podpísali primátor Bratislavy a starosta Starého Mesta zadanie urbanisticko-architektonickej štúdie na budúci vzhľad a funkčné využitie námestia. Už vtedy deklarovali, že víťazný návrh poslúži len ako ideový náčrt otvorený ďalšej verejnej i odbornej diskusii.

Zásah do existujúcich budov na námestí nemal byť radikálny (pozri vizualizácie dokazujúce zachovanie ich výškovej hladiny), ani zmena jeho tvaru či pôdorysu nehrozila. Tá kľúčová sa mala totiž odohrať pod ním - na ploche 7 600 m² mali „vyrásť“ obchodno-spoločenský komplex a 800 garáží. Definitívne ukončenie tranzitu automobilovej dopravy na povrchu a kompletná transformácia územia na pešiu zónu s novou dlažbou, prvkami malej architektúry a zeleňou - to boli finálne atribúty sľubovanej premeny.

Realizácia predpokladala začať s prestavbou Hurbanovho námestia blízko hornej časti „esenpéčka“, kde bol naprojektovaný vjazd do podzemných parkovísk. Nad nimi - tesne pod povrchom námestia - malo spomínané centrum ponúknuť infraštruktúru obchodov a služieb. Do vypuknutia nového milénia sa stihol urobiť rad prieskumov (hydrogeologický, geodetický, korózy) a štúdií (urbanisticko-architektonická, environmentálna), ktoré potvrdili realizovateľnosť projektu.

Ochranári: Parkovisko vytvorí „nasávací efekt“

„Je prinajmenšom paradoxné deklarovat' snahu o zníženie intenzity automobilovej dopravy a na druhej strane ju vo výraznej miere podporovať vytváraním nových parkovacích miest priamo v centre,“ napísalo občianske združenie Slobodná alternatíva vo svojom stanovisku z roku 1999.

Nemlčalo ani Voľné združenie bratislavských občianskych a ochranárskych organizácií. V marci 2000 poslalo staromestskej samospráve pripomienky k projektu, ktorý nepovažovalo za najvyššiu prioritu. Veľké parkovisko by podľa neho vytvorilo „nasávací efekt“ a umožnilo ešte väčší príliv áut do centra.

Bahna: Na symbiózu skla a zelene verejnosť nie je pripravená

„Z Námestia SNP sa stalo neplánované hlavné námestie. Nikdy nebolo výtvarne alebo architektonicky

výrazne komponované, preto je tento nesúrodý zbytkový priestor za bývalými hradbami potrebné citlivými zásahmi harmonizovať. Nie je možné meniť historické hranice, aj keď zástavba jeho obvodu sa bude perspektívne vertikálne dvíhať tak ako na južnej strane,“ tvrdil Ing. arch. Ján Bahna, spoluautor víťaznej štúdie projektu Revitalizácie námestia SNP z roku 1998.

Na rozdiel od ochranárov bol však presvedčený, že do tohto priestoru možno vkladať iba presklené transparentné objekty, ktoré nezakryjú tie historické a ktorými sa dosiahne harmónia prírodného faktoru s vrcholnou technikou. Odporúčal pozrieť si spolupôsobenie cédra, ktorý zasadil na parížskom Montparnasse Chateaubriand, s presklenou štruktúrou Cartierovej nadácie od architekta Nouvela. Na symbiózu tejto štruktúry a zelene je podľa Bahnu naša verejnosť nepripravená, veď žila desaťročia v architektonicky nekultivovanom prostredí. Ústredným bodom celého zámeru mal byť objekt Milénia alebo Dom Európy, ktorý vyšle do sveta signál, že Bratislava bola do roku 1948 Európou v malom.

Nákladná propagácia s podporou verejnosti

Deklarovaným cieľmi zámeru bolo dať centru nový, prítlačivejší vzhľad, rozšíriť pešiu zónu, vytvoriť nové pracovné, podnikateľské a spotrebiteľské príležitosti, zmierniť chronický nedostatok parkovacích kapacít a dosiahnuť takú konečnú podobu projektu, aby sa s ním stotožnila väčšina obyvateľov.

V máji 2000 samospráva v čerstvo zrekonštruovanej Starej tržnici zriadila Informačné centrum na propagáciu Projektu revitalizácie Námestia SNP. Záujem predčil všetky očakávania: stredisko denne navštívilo okolo 50 ľudí, väčšinou mladšej a strednej generácie, s pripomienkami a návrhmi. Iniciátor projektu ešte pred vypracovaním štúdie zisťoval formou ankety ich názory. Pokiaľ ide o varianty dopravného riešenia, drvivá časť respondentov sa vyjadrila za neprejazdné námestie, z toho 54,4 % s električkovou dopravou a 38,9 % bez nej. Až 76,5 % účastníkov ankety bolo za podzemnú variantu statickej dopravy. Projekt bol dokonca poctený prezentáciou na medzinárodnom veľtrhu nehnuteľností MIPIM v Cannes (marec 2000). Najviac záujemcov o investíciu sa hlásilo z Rakúska, Nemecka, Francúzska a Veľkej Británie. Koncept podzemného urbanizmu, známy a osvedčený na analogických príkladoch z Paríža, Moskvy, Hannoveru či Zürichu, pôsobil na nich ako výzva.

Rola mestskej časti Bratislava - Staré Mesto mala byť završená v roku 2001 - po nájdení vhodného investora, ktorý mal následne vypísať architektonickú súťaž. Aktéri zámeru predpokladali, že prvý výkop zaznie v lete 2002 a celá trojmiliardová stavba sa pred verejnosťou v konečnej podobe odhalí už v roku 2006.

Investícia aj na verejnoprospešný účel

V máji 2002 rokovalo Staré Mesto so združením 5 firiem z Rakúska a SR. Vstup investora sa mal udiť prostredníctvom kúpy balíka 51 % akcií spoločnosti SNP Invest. Slovensko-rakúske konzorcium zložené z firiem Dukat (Rakúsko) - CPM Consulting & Projektmanagement GmbH (Rakúsko) - Zipp Bratislava - Iuris Bratislava - P-Service Security Bratislava sa síce do súťaže prihlásilo, nepodalo však návrh. „Pôjde o prvý projekt využitia podzemia pod námestím na Slovensku bez mĺňania verejných peňazí,“ uviedol vtedajší riaditeľ SNP Invest P. Gandl.

Kritici vyčítali organizátorom menšiu transparentnosť zmenou verejnej súťaže na priame rokovania. „Mestská časť hľadá investora, ktorý vloží do projektu 3 miliardy, zároveň zafinancuje aj verejné investície - úpravu povrchu 3 námestí (Hurbanovho, SNP a Kamenného) a rekonštrukciu podzemných sietí,“ oponoval Gandl a dodal, že podmienkam sa najviac priblížilo slovensko-rakúske konzorcium.

Názor na podzemný urbanizmus sa zmenil

Pátranie po tom, čo sa vlastne stalo a prečo celý zámer, ktorý sa v roku 2002 stal nástrojom predvolebného boja komunálnych politikov, odišiel do stratena, nie je ľahké. Výmenou dvoch garnitúr na staromestskej

radnici sa totiž pretrhla nielen projektová, ale aj komunikačná kontinuita. Portál <http://www.snpsquare.sk> je nefunkčný a sľúbené informácie o urbanistickej štúdii ani projekte neponúka.

O čosi výrečnejšia je výpoveď JURANI & TOMA ARCHITEKTI, ktorí na svojej webstránke píšú: „Po vlastných skúsenostiach s osudom vyhratých súťaží (Revitalizácia Námestia SNP, Miestny úrad Staré Mesto, ale aj ďalších (Dostavba Hodžovho námestia, Podstaničné námestie, PKO, Kollárovo námestie, SNG I, SNG II, Podhradie - Vydrica), sme stratili dôveru k súťažiam organizovaným verejným sektorom a nezúčastňujeme sa na nich.“

Podľa bývalého starostovho hovorca a dnešného šéfa oddelenia marketingu a cestovného ruchu bratislavského Magistrátu Milana Vajdu sa po útokoch na USA názor na podzemný urbanizmus zmenil. Pripustil, že informačná kampaň prekročila vtedy tempo prípravy projektu. Ako však podotkol, kľúčovú úlohu tu zohral fakt, že samospráve sa nakoniec nepodarilo nájsť renomovaného zahraničného investora.

Koľko peňazí z verejnej kasy - okrem priznaných 26 miliónov Sk na prípravné práce, dokumentáciu a prezentáciu projektu - sa zbytočne premárnilo naozaj, si dnes nikto netrúfa uhádnuť.

Vizualizácie - AA ateliér J. Bahna - M. Juráni, I. Palčo, J. Toma, M. Tomík

07.12.2009 09:55, SF / Juraj Pokorný